

bâr* ile ilgili *Kitâb fi'n-Nîl* (Ziriklî, VII, 64) adlı eserleri zikredilebilir (İbn Ebû's-Sürûr'a nisbet edilen diğer eserler için bk. M. Tevfik el-Bekrî, s. 77-78; Fuâd el-Mâvî, s. 306-307; Ziriklî, VII, 64).

BİBLİYOGRAFYA :

Muhibbî, *Hulâşatü'l-eser*, I, 474, 488; III, 465-468; IV, 343; *Keşfü'z-zunûn*, I, 369, 389, 396, 425, 745; Ali Paşa Mübârek, *el-Hıta'âtü't-Tevfikîyye*, Bulak 1306, III, 126; Flügel, *Hand-schriften*, II, 202-203; Pertsch, *Gotha*, III, 233; F. Wüstenfeld, *Die Geschichtschreiber der Araber und Ihre Werke*, Göttingen 1882, nr. 552, 565; Babinger (Üçok), s. 162-164; Ahlwardt, *Verzeichnis*, IX, 80; Muhammed Tevfik el-Bekrî, *Beytüş-Şiddik*, Kahire 1323, s. 73-79; *Hediyetü'l-ârifîn*, II, 271; *İzâhu'l-meknûn*, II, 28; Brockelmann, *GAL*, II, 298, 301, 383-384, 388; *Suppl.*, II, 412; a.mlf., "Bekrî", *IA*, II, 459-460; a.mlf., "Makrîzî", *IA*, VII, 206; Ziriklî, *el-A'âm*, VII, 64; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifîn*, IV, 307; XI, 290-291; Fuâd el-Mâvî, *The Histories of Ottoman in Egypt Attributed to Abû al-Surûr al-Bakrî* (doktora tezi, 1970), St. Andrews University; a.mlf., "Abdurrâhmân el-Cebertî ve İbn Ebi's-Sürûr el-Bekrî", *el-Menâhil*, sy. 20, Rabat 1401/1981, s. 259-319; Leylâ Abdüllatîf Ahmed, "İbn Ebi's-Sürûr el-Bekrî: aşruhû ve mü'el-lefâtüh", *Buḥûş fi't-târîḫi'l-ḥadîs*, Kahire 1979, s. 241-254; a.mlf., *Dirâsât fi't-târîḫ ve mü'erriḫi Mısr ve's-Şâm*, Kahire 1980, s. 129-147; Abdülkerîm Râfik, "İbn Abi's-Surûr and His Works", *BSOAS*, XXXVIII (1975), s. 24-31; Stanford J. Shaw, "al-Bakrî", *EI²* (İng.), I, 965.

CEVAT İZGİ

BEKRÎ, Kutbüddin

(قطب الدين البكري)

Kutbüddin Mustafâ
b. Kemâleddin el-Bekrî
(ö. 1162/1749)

Halvetiyye tarikatının

Bekriyye şubesinin kurucusu, müellif.

1099'da (1688) Şam'da doğdu. Meşhur Bekrî ailesine mensup olan büyük dedesi Muhammed Bedreddin el-Bekrî (ö. 1062/1652) Mısır'dan gelip Şam'a yerleşmişti. Kutbüddin el-Bekrî babasının vefatı üzerine altı aylıkken yetim kaldı. Annesiyle birlikte dayı ve amcalarının evinde yetişti. Baba tarafından Hz. Ebû Bekir'e, anne tarafından da Hz. Ali'ye ulaşan soyunu oğlu Ebû'l-Fütüh Kemâleddin ile Abdülganî en-Nablusî tesbit etmişlerdir (bk. Harîrîzâde, I, vr. 141^b vd.). Bekrî, *Keşfü'l-ḥafâ'* müellifi İsmâil el-Aclûnî, *el-Kevâkibü'z-zâhire* müellifi Ebû'l-Mevâhib el-Hanbelî ve Abdülganî en-Nablusî gibi âlim ve mutasavvıflardan dinî ve lisanî ilimleri öğrendi.

Abdülganî en-Nablusî'nin himayesinde yetişen Bekrî ondan İbnü'l-Arabî'nin *Fütûhât*'ı ile *Fuşûşü'l-ḫikem*'ini ve daha

başka eserlerini okudu. 1115'te (1703) Şam'da tanıştığı Halvetî şeyhi Abdüllatîf b. Hüsâmeddin'e intisap etti ve 1120'de (1708-1709) hilâfet alarak şeyhinin Halep'teki makamına geçti. Ertesi yıl Kudüs'e giderken uğradığı Yafa'da Necmeddin er-Remlî'den İmam Mâlik'in *el-Muvaḫḫa'*ını, ayrıca burada çeşitli âlimlerden *Kütüb-i Sitte*'yi okudu. Seher vak-tinde okunmak üzere kaleme aldığı *el-Fethu'l-kudsî* (bk. *İzâhu'l-meknûn*, II, 168) adlı evrâdin okunup okunamayacağı bölgenin fakihleri arasında tartışma konusu edilince İstanbul'a giderek Şâbâniyye tarikatının kolu olan Karabaşiyye'nin kurucusu Karabaş Velî'nin oğlu ve dergâhın postnişini Şeyh Hasan Efendi'den bir fetva aldı ve anlaşmazlık bu şekilde giderildi. 1710'da İstanbul'dan Şam'a dönüp burada dört yıl telif ve irşadla meşgul oldu. Daha sonra Kudüs'te Bayramiyye Dergâhı'nda iki yıl kaldı. Ardından Şam'a gitti ve bir süre sonra tekrar Kudüs'e döndü. O sırada Kudüs'ü ziyaret etmekte olan Mısır Valisi Receb Paşa ile tanışarak onunla birlikte Mısır'a gitti. Ezher müderrislerinden Ebû'l-Mekârim el-Hifnî kendisine burada intisap etti. 1723'te Kudüs'e döndü. Hama'da misafir olduğu Kâdirî Tekkesi şeyhi Yâsin Efendi'den Kâdiriyye icâzetnamesi aldı. 1723 Mayıs'ında İstanbul'a giden ve orada büyük itibar gören Bekrî bu seyahatle ilgili hâtıralarını *Tefriku'l-hümûm ve taḡriku'l-gumûm* (bk. *İzâhu'l-meknûn*, I, 301) adlı eserinde topladı.

1726 Eylülünde Halep'e döndü. Daha sonra Bağdat'a giderek Kâdiriyye Dergâhı'nda bir süre misafir oldu. Basra'da Şeyh Muhammed Saîd el-Cerrâhî'den Nakşibendiyye icâzeti aldı. 1728 Mayıs'ında Şam'a gidip ardından Kudüs'e döndü. 1732'de hacca gitti. 1735 Eylülünde İstanbul'a yaptığı üçüncü yolculuğun hâtıralarını *el-Hulletü'l-fâniyye* (bk. *İzâhu'l-meknûn*, I, 419) adlı bir risâlede anlattı. 1736 başlarında Kudüs'e döndü. 18 Rebülâhîr 1162'de (7 Nisan 1749) hac dönüşü uğradığı Kahire'de vefat etti ve Karâfe Kabristanı'na defnedildi.

Tarikat silsilesi Halvetiyye'nin Şâbâniyye-Karabaşiyye koluna ulaşan ve bu tarikatın Bekriyye şubesinin kurucusu olan Kutbüddin el-Bekrî Osmanlılar'ın İslâm'a hizmet ettiğini, dolayısıyla kendilerine itaat edilmesi gerektiğini savunmuş, *el-Farḫu'l-mü'zen bi't-ḫarab* adlı eserinin (bk. Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 2270) "Maṭlab fî Zikri Âli 'Oşmân" bölümünde Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna, gördüğü büyük hizmetlere,

hakkında vârid olduğunu ileri sürdüğü hadislerle ve bunlardan çıkarılan hükümlere işaret etmiştir.

Eserleri. Bekrî çok sayıda eser veren süfî müelliflerden biridir. Harîrîzâde onun 220 eseri olduğunu söyler (bk. *Tibyân*, I, 142^a). Ali İhsan Yurd Bekrî'nin eserlerini sayısını 190 olarak tesbit etmiştir (bu eserlerin tam bir listesi için bk. Yurd, s. 26-39). Basılan eserleri şunlardır: 1. *eş-Şalavâtü'l-hâmî'a* (Bulak, ts.). Dört halife ve ashâb-ı kirâma dair hadisleri ihtiva eder. A. Fikri Yavuz tarafından *Peygamberimizin Dilinden Dört Halîfesi ve Ashabı* adıyla tercüme edilmiştir (İstanbul 1967). 2. *ez-Zahîretü'l-mâhiyye li'l-eşâm fi's-şalâti 'alâ ḫayri'l-enâm* (Mısır 1319). 3. *es-Süyûfü'l-haddâd fi'r-red 'alâ ehliz-zendeḫa ve'l-ilhâd* (Mısır, ts.). 4. *el-Feridetü's-seniyye fi'l-'akide-ti's-Sünniyye*. Ahmed ed-Derdîr'in şerhiyle birlikte basılmıştır (Bulak 1304). 5. *Bulḡatü'l-mürîd ve müntehâ mevḫifi'ssa'id*. Şebrâvî'nin *İrşâdül-mürîdin* adlı şerhiyle birlikte basılmıştır (Mısır, ts.).

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû'l-Fütüh Kemâleddin el-Bekrî, *et-Telḫîşâtü'l-Bekriyye fi Tercemeti Hulâşati'l-Bekriyye* (Harîrîzâde, *Tibyân* içinde), I, vr. 145^b-159^b; Harîrîzâde, *Tibyân*, I, vr. 140^a-171^a; Murâdî, *Silkü'd-düer*, IV, 190-200; Cebertî, *'Acâ'ibü'l-âşâr*, I, 246-247; Brockelmann, *GAL*, II, 458-460; *Suppl.*, II, 470-480; a.mlf., "Bekrî", *IA*, II, 460; a.mlf., "al-Bakrî", *EI²* (İng.), I, 965-966; a.mlf., "el-Bekrî", *UDM*, IV, 713-714; *İzâhu'l-meknûn*, I, 301, 419; II, 168; *Hediyetü'l-ârifîn*, XII, 271; Nebhâni, *Kerâmâtü'l-euliyâ'*, II, 471; *el-Kâmûsü'l-İslâmî*, I, 345; Ali İhsan Yurd, *Kutbüddin Mustafa Kemalüddin el-Bekrî-Siddikî Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 1967, s. 1-39; Abdülhay el-Kettânî, *Fihrisü'l-fehâris*, I, 223; Ziriklî, *el-A'âm* (Fethullah), VII, 239; "Mustafa b. Kemâleddin el-Bekrî", *Mu.Fs.*, IV, 227.

ALİ İHSAN YURD

BEKRÎ, Muhammed Tevfik

(محمد توفيق البكري)

Muhammed Tevfik b. Ali
b. Muhammed el-Bekrî es-Siddikî
(1870-1932)

Mısrî sūfî, şair ve devlet adamı.

Kahire'de doğdu. Nesepleri Hz. Ebû Bekir'e ulaştığı için Beytül-Bekrî veya Beytül-Siddikî diye tanınan ve birçok âlim yetiştirmiş olan bir aileye mensuptur. İlk tahsilini Hidiv Tevfik Paşa'nın, torunları için yaptırdığı el-Medresetü'l-aliyye'de tamamladı. Fransızca'yı burada öğrendi. On yaşında iken babasını kaybet-